

**Anàlisi de la perspectiva
feminista en els contes
infantils: *La princesa
dels matalassos, una
nova visió***

Sílvia Bretos Lahera

Tutor/a: Jenny Brumme
Seminari 206: Traducció literària

Curs 2021 - 2022

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona

**Facultat
de Traducció
i Interpretació**

**JENNY ELISE
BRUMME - DNI
X1748528E**

Firmado digitalmente por
JENNY ELISE BRUMME -
DNI X1748528E
Fecha: 2022.06.09
21:34:57 +02'00'

RESUM

Els contes populars clàssics han estat sempre un dels pilars de la transmissió de valors pels infants, tanmateix, aquests relats perpetuen discursos masclistes i peyoratius i no tenen en compte la perspectiva feminista. Aquest treball pretén investigar els rols i estereotips de gènere dels contes infantils mitjançant l'anàlisi teòrica i pràctica del conte popular *La princesa i el pèsol* de l'escriptor Hans Christian Andersen. Així mateix, es presentaran reescripcions esteses d'aquesta narració fent èmfasi en *La princesa dels matalassos*, un conte que versiona la història original i dona força al personatge de la princesa. Actualment, s'apliquen tècniques com la traducció feminista de Flotow (1991) i Castro (2008) o les estratègies de reescripció de MacDonald (1982) per tal de reinventar els contes amb una perspectiva feminista, atès que tenen com a base una societat patriarcal que inculca una ideologia masclista des de petits. Gràcies a aquest treball, quedarà palesa la necessitat d'un canvi en la literatura infantil per tal d'incloure personatges variats pel que fa al gènere, orientació sexual, raça, etc. Amb això es demostra que les reescripcions i la traducció feminista són el futur cap a una literatura igualitària socialment.

Paraules clau: feminisme, contes infantils, reescripció, *La princesa i el pèsol*, rols de gènere

RESUMEN

Los cuentos populares clásicos han sido siempre uno de los pilares de transmisión de valores para los niños, sin embargo, estos relatos perpetúan discursos machistas y peyorativos y no tienen en cuenta la perspectiva feminista. Este trabajo pretende investigar los roles y estereotipos de género de los cuentos infantiles mediante el análisis teórico y práctico del cuento popular *La princesa y el guisante* del escritor Hans Christian Andersen. Así mismo, se presentarán reescrituras extendidas de esta narración haciendo énfasis en *La princesa dels matalassos*, un cuento que versiona la historia original y da fuerza al personaje de la princesa. Actualmente, se aplican técnicas como la traducción feminista de Flotow (1991) y Castro (2008) o las estrategias de reescipción de MacDonald (1982) con tal de reinventar los cuentos con una perspectiva feminista, puesto que tienen como base una sociedad patriarcal que inculca una ideología machista desde pequeños. Gracias a este trabajo, quedará patente la necesidad de un cambio en la literatura infantil para incluir personajes variados en lo que se refiere al género, orientación sexual, raza, etc. Con esto se demuestra que las reescipciones y la traducción feminista son el futuro hacia una literatura igualitaria socialmente.

Palabras clave: feminismo, cuentos infantiles, reescipción, *La princesa y el guisante*, roles de género

ABSTRACT

Classic folk tales have always been one of the pillars for transmitting values to children; however, these stories perpetuate sexist and pejorative discourses and do not take into account the feminist perspective. This work aims to investigate gender roles and stereotypes in children's stories by means of a theoretical and practical analysis of the popular tale *The Princess and the Pea* by Hans Christian Andersen. In addition, extended rewritings of this tale will be presented, with emphasis on *La princesa dels matalassos*, a version of the original story that gives strength to the character of the princess. Currently, techniques such as the feminist translation of Flotow (1991) and Castro (2008) or the rewriting strategies of MacDonald (1982) are applied in order to reinvent the stories from a feminist perspective, given that they are based on a patriarchal society that inculcates a sexist ideology from an early age. Thanks to this work, the need for a change in children's literature to include diverse characters in relation to gender, sexual orientation, race, etc. will become clear. This shows that feminist rewritings and translation are the future of a socially egalitarian literature.

Keywords: feminism, children's stories, rewriting, *The Princess and the Pea*, gender roles

TAULA DE CONTINGUTS

1.	INTRODUCCIÓ	1
2.	JUSTIFICACIÓ	3
3.	OBJECTIUS	4
4.	ROLS I ESTEREOTIPS DELS CONTES POPULARS	5
4.1.	Família	6
4.2.	Homosexualitat	7
4.3.	Dones	7
4.3.1.	Personatges principals bondadosos	8
4.3.2.	Personatges secundaris bondadosos	9
4.3.3.	Personatges secundaris malignes	9
4.4.	Homes	10
4.5.	Amor romàntic	11
5.	<i>LA PRINCESA I EL PÈSOL</i>	13
5.1.	Estereotips del conte original de <i>La princesa i el pèsol</i>	13
5.1.1.	Família	13
5.1.2.	Personatges femenins	15
5.1.3.	Personatges masculins	17
6.	REESCRIPCIONS DEL CONTE <i>LA PRINCESA I EL PÈSOL</i>	19
6.1.	Reescripcions tradicionals	19
6.1.1.	<i>The Three Delicate Wives of King Virtue-banner: Which is the most delicate?</i>	19
6.1.2.	<i>Die Empfindlichste (La piú delicata)</i>	20
6.1.3.	<i>Tres al·lotes fines</i>	20
6.1.4.	<i>La Delicà de Gandia</i>	21

6.2.	Reescripcions innovadores	22
6.2.1.	<i>The Princess and the Bowling Ball</i>	22
6.2.2.	<i>Más cuentos infantiles políticamente correctos</i>	23
7.	LA PRINCESA DELS MATALASSOS	25
7.1.	Traducció feminista	25
7.2.	Traducció del conte	27
7.3.	Anàlisi dels personatges	33
7.3.1.	Princesa	33
7.3.2.	Reina	34
7.3.3.	Príncep	35
8.	CONCLUSIONS	36
9.	BIBLIOGRAFIA	39
10.	ANNEXOS	42

En aquest treball s'usarà el masculí genèric per designar persones de tots els gèneres. Aquesta decisió no té la finalitat d'excloure a ningú.

1. INTRODUCCIÓ

El tema escollit per la investigació del Treball de Final de Grau de Traducció i Interpretació és l'anàlisi de la perspectiva feminista en els contes infantils. En aquest treball s'estudiaran els rols i els estereotips de gènere en els relats infantils i s'analitzarà el conte de *La princesa i el pèsol* tenint en compte la recerca prèviament efectuada. Basant-se en les reescripcions que s'han escrit del conte esmentat, es comentarà la transmissió de valors pejoratius o el trencament de la norma. Finalment, es reflexionarà sobre la perspectiva feminista del conte *La princesa dels matalassos* i es traduirà al castellà.

Els contes serveixen per transmetre “valores, normas, conductas, la enseñanza de la existencia de lo bueno y lo malo, el valor del trabajo y el esfuerzo, la importancia de la obediencia y el respeto a las personas adultas, el valor de la amistad y ofrecen modelos de actuación, lo que influye poderosamente en la construcción de la identidad de las personas” (Encabo-Hernández-Jerez, 2014: 313). Tot això fa que els contes tinguin un rol primordial en els primers anys dels infants, ja que els permet, mitjançant la ficció, trobar-se en situacions de les quals n'aprendran. Tots els contes i faules —contes protagonitzats per animals— tenen l'objectiu d'educar, per exemple, *La caputxeta vermella* i *Les set cabretes* ensenyen que s'ha de desconfiar dels desconeguts, *L'aneguet lleig*, que la bellesa recau a l'interior o *Les aventures de Pinotxo* que no s'ha de mentir. Tot i que tots els contes exposen algun valor, hi ha narracions com la protagonista d'aquest treball, *La princesa i el pèsol*, que l'únic ensenyament que transmet és que, per trobar un príncep blau, s'han de tenir els valors prototípics que sempre han caracteritzat les dones.

Des del punt de vista acadèmic aquest treball és important a causa que incorpora la perspectiva de gènere i l'educació mitjançant els contes infantils en un sol document. Avui dia existeix una gran quantitat de guies d'ús no sexista del llenguatge publicades per universitats, institucions, ajuntaments, etc. Gràcies a aquestes noves propostes es pretén conscienciar la gent i posar remei a la invisibilització de la dona en els diferents espais de la societat i, en específic, en els documents i els llibres. Aquest treball, juntament amb tots aquells que critiquen els rols sexistes que la societat ha imposat seguir, promouen la reflexió i el canvi de mentalitat per part del lector. A més a més, també

es tractarà la traducció feminista des del punt de vista de la literatura infantil i es plantejaran estratègies per incloure-les a les traduccions dels estudiants del grau de Traducció i Interpretació.

Per dur a terme aquest treball, es va intentar cercar el conte original de *La princesa i el pèsol*. Aquesta tasca no va ser possible a causa que la primera versió data de 1835. Per aquest motiu, l'anàlisi del conte de l'apartat 5 es basarà en la versió en català anomenada *Contes d'Andersen* de 1918 de l'Editorial Selecta amb traduccions a càrrec de Joan d'Albaflor. En el cas del castellà, la recerca s'estableix a partir del llibre *Los cuentos de Hans Christian Andersen* de l'editorial TASCHEN publicat per Noel Daniel, basada en la traducció feta per Jean Hersholt el 1942 i amb il·lustracions de Kay Nielsen, Arthur Rackham, Tom Seidmann-Freud i Lotte Reiniger de 1840 a 1980.

2. JUSTIFICACIÓ

L'elecció de la temàtica del present treball de final de grau és causada per l'interès de l'autora en el feminisme i com es treballa mitjançant l'educació. Tenint en compte el punt de vista i ideologia que concep l'educació com a base natural pel canvi, els contes infantils es consideren el primer tast que tenen els nens en el procés de formació. Per aquest motiu, els rols de gènere, els estereotips, els rols socials, l'equitat, etc. recollits en les històries, marcaran una manera determinada de veure el món.

És de vital importància analitzar detalladament els contes clàssics i popularment coneguts per tal d'entendre el pensament que s'amaga darrere les línies i poder reexplicar aquestes històries amb un canvi de realitat aplicat als nous temps. Els autors de literatura infantil més reconeguts —els germans Grimm, C.S. Lewis, Oscar Wilde, Hans Christian Andersen, etc.— són personatges del segle XIX i XX. Això significa que la realitat que van tenir aquests autors dins la seva hegemonia d'homes, blancs, heterosexuels, europeus i amb certa estabilitat econòmica, no s'adapta a la majoria de la societat actual. Per aquest motiu, les versions i els contes desexplicats amb perspectiva feminista prenen tant de pes en l'educació.

El món gira entorn a una societat patriarcal que discrimina les minories i en específic les dones. Deconstruir aquesta ideologia per tal d'aconseguir un canvi col·lectiu cap a una societat igualitària és un fet obligat. Cal actuar de forma urgent amb l'ajuda i l'impuls de les noves generacions i un canvi ideològic dels contes infantils és un primer pas per aconseguir aquest objectiu.

3. OBJECTIUS

Els objectius que es plantegen en relació amb aquest treball són els següents:

1. Analitzar els rols de gènere en els contes infantils
2. Estudiar les diferents reescripcions del conte *La princesa i el pèsol*
3. Comparar els rols de gènere tradicionals entre el conte original de *La princesa i el pèsol* i la reescripció de *La princesa dels matalassos*
4. Presentar la traducció feminista i les tècniques de reescripció dels contes infantils
5. Reivindicar la importància de la investigació del feminisme en els diferents contextos socials

4. ROLS I ESTEREOTIPS DELS CONTES POPULARS

Es poden definir els rols de gènere com els comportaments prototípics que s'esperen d'una persona pel mer fet de ser home o dona. Des del moment en què es neix, s'adjudica un gènere depenent del sexe que es té. A aquest gènere se li afegeixen rols i estereotips que marquen i diuen qui s'ha de ser i com s'ha d'actuar dins de la societat en la qual s'està emmarcat. "Si es varón, por ejemplo, su ropa será azul, sus juegos estarán relacionados con la fuerza, la competencia y el poder (armas, carros, fútbol, caballos de madera etc.); tendrá menos restricciones en su movimiento (no usará vestidos largos e incómodos, faldas ni sandalias que por ejemplo le impidan subir a un árbol), el trato de los hombres de la casa hacia él tendrá cierto nivel de fuerza y temple; y por supuesto se le prohibirá en lo posible llorar ('los hombres no lloran') o ser 'afeminado' (maquillarse, jugar con muñecas o con utensilios de cocina), así como expresar atracción o sentimiento estético por otros niños" (Duque, 2010: 29). La transmissió de valors pejoratius com aquest fan que calgui un replantejament dels contes clàssics. L'any 2013, Carmen Ruiz es preguntava:

¿cómo es posible que en el siglo XXI sigamos leyendo aún cuentos del XIX? Y más aún, ¿cómo es posible que en estos tiempos sigamos leyendo nuevas historias basadas en roles de género de otro siglo? La mayoría de los cuentos que se siguen leyendo y narrando han modificado sus diseños, sus ilustraciones, pero los valores, las pautas y los modelos siguen siendo los de antes: mujer princesa, guapa, cuidadosa y sumisa que espera a hombre príncipe, guapo, fuerte y guerrero.

Els contes clàssics són històries que es van escriure fa segles i, per tant, les versions originals calcaven els rols de gènere de la societat de l'època. La problemàtica sorgeix en el moment en què es transmeten aquests ideals a una societat que no s'hauria de regir pels rols de gènere de segles anteriors, atès que això fa que els infants reconeixin les històries com a pròpies i perpetuïn aquestes dinàmiques. Jennifer L. Hartstein va popularitzar el terme *síndrome de la princesa* que és un trastorn creat pels contes i els personatges de ficció en què les nenes adopten certes maneres d'actuar que es poden considerar socialment i històrica femenines. Amb el pas del temps acolliran comportaments prototípics com a propis com pot ser la perfecció, la bellesa o la feblesa.

A continuació es tractaran els temes de la família, l'homosexualitat, els papers de les dones i dels homes i l'amor romàntic en els contes infantils.

4.1. Família

El patriarcat es defineix com l'estructura social que es basa en la superioritat de l'home per sobre de la dona i infants. Aquesta jerarquia és present en tots els àmbits de la societat com bé pot ser l'economia, la política, el dret o la religió i ha estat i continua sent el model de societat que predomina avui dia arreu del món. Els contes mantenen aquesta mentalitat i ideologia que fan que “los niños creen pautas de conducta determinadas basadas en la información recibida, que serán a su vez perpetuadas durante su vida y transmitidas, nuevamente, a una siguiente generación” (Sartelli, 2018: 213).

El model de família dels contes infantils és sempre el mateix i el socialment acceptat. Una parella heterosexual (dona - home) amb un progenitor sigui ja una noia o un noi. En el cas que sigui la família reial, el rei és el governador del territori i com a tal ostenta un rol de poder respecte al poble i els altres membres de la família. La reina, que ha obtingut el títol monàrquic per la mera condició de ser l'esposa del rei i no a causa de ser la regenta del tron a causa de la llei sàlica¹, té el rol de mare i de muller i es posiciona jeràrquicament inferior a l'home. Com a mare ha de trobar la perfecta esposa pel seu fill i com a muller donar suport al seu espòs.

Si a la història la reina mor, el rei ha de buscar una segona esposa. Al llarg de diversos contes es veu com aquesta pràctica es repeteix sovint, ja que l'home, com explica Segura (2014), no pot viure sol sense la presència d'una dona que es faci càrrec de la casa o dels fills. Tot i que socialment està ben vist que el rei es casi dues vegades, la societat no accepta que una dona vídua i amb fills faci això mateix. Els contes sempre han mostrat la madrastra com una dona dolenta, que només vetlla pels seus interessos i pels dels seus fills i que “domina al padre que es buena persona y no quiere disgustos con su segunda mujer” (Segura, 2014: 232). Aquest tipus de model de família respon a un model de família patriarcal basat en els rols de gènere socialment establerts.

¹ La llei sàlica va ser la norma jurídica que va aplicar Felip V a Espanya que establia una preferència favorable als homes per tal d'accedir al tron.

4.2. Homosexualitat

La comunitat LGTBIQ+ ha estat sempre amagada pels contes infantils, perquè mostra una realitat que molts adults la consideren errònia i dolenta pels infants. No existeix cap relat clàssic que en la seva versió original mostri un personatge homosexual, bisexual, trans o *queer*. Tanmateix, sí que hi ha hagut un increment de la popularitat a l'hora de presentar famílies no tradicionals en els contes infantils i en els llibres de contes il·lustrats. El primer conte que va mostrar la realitat de l'homosexualitat masculina va ser *Mette bor hos Morten og Erik* (traduït a l'anglès com *Jenny Lives with Eric and Martin*) de l'autora danesa Susanne Bösché publicat l'any 1981. A partir d'aquest moment es van començar a escriure contes infantils de temàtica LGTBIQ+ com *Lots of Mommies* (1983), *Heather Has Two Mommies* (1989), *Rey y Rey* (2000) o *Julián is a Mermaid* (2018). Una característica que uneix tots aquests contes és que basen la història en si en l'homosexualitat, transsexualitat, sortir de l'armari, etc. i no acullen aquesta realitat com un tret més dels personatges, és a dir, acaben fent d'un acte revolucionari, una peculiaritat que fa sentir la comunitat com a diferent.

4.3. Dones

El paper de la dona en els contes infantils ha estat sempre molt marcat per la dualitat bo-dolent. Aquesta binarietat implica que les dones tenen papers extremistes, és a dir, poden ser les més bondadoses o les més malignes, no hi ha punt mitjà. Tal com expressa Pina (2017: 39):

La literatura tradicional ha mostrado modelos pobres para las niñas: personajes sumisos que no son capaces de solucionar ningún problema, dependientes siempre de la intercesión de un ser mágico o de un príncipe para su salvación y cuyo fin último es el matrimonio. En los personajes femeninos parece haber solo dos opciones: ser buena, sumisa y guapa o ser mala, libre y fea. Mientras que los chicos han tenido como referentes modelos masculinos más variados con personalidades diversas y que son presentados como seres activos, emprendedores, valientes y capaces de resolver cualquier conflicto por sí mismos, etc. Por lo que los niños pueden sentir empatía por diferentes personajes y así tener un catálogo de comportamientos más amplio.

Es diferencien tres tipus de personatges femenins basats en la importància que tenen en el relat i si es mostren com a bons o dolents.

4.3.1. *Personatges principals bondadosos*

Els personatges amb rol principal, femenins i bondadosos solen ser princeses (*La bella dorment*) o nenes o joves innocents (*La caputxeta vermella*, *La bella i la bèstia*). Si la dona ostenta un títol és perquè el té en relació amb un home, en aquests casos serà princesa, ja que és o la dona del príncep (*La ventafocs*) o la filla del rei (*La bella dorment*). Les protagonistes dels contes destaquen per ser infantils, innocents, ingènues, dèbils, vulnerables, submises, espontànies, tímides, bondadoses, amables, servicials, passives, sensibles, presumides, etc. Físicament, se les mostra dèbils, de pell blanca, primes, atractives, etc. Gelabert (2017: 202) explica que les dones es caracteritzen per la seva joventut, bellesa, finor i dolçor en el parlar, si es posseeixen aquestes característiques, el miracle de l'amor és possible.

El rol que pren la dona és el de persona que ha de ser cuidada o salvada. No es pot valdre per si sola, atès que no té les qualitats necessàries per solucionar el problema que li sorgeix i per aquest motiu necessita una figura masculina al seu costat. Tal com explica Tébar (2017: 23) “una mujer nunca es una heroína, siempre es salvada y su vida depende de los hombres. La mujer en estos cuentos no suele hacer actos muy importantes, esos actos los suelen protagonizar hombres, ellas solo adoptan una posición pasiva en la que esperan a ser salvadas o que algún hombre las lleve a su destino pero, por sí mismas, casi no aportan a la historia, no son más que un trofeo”. En el conte de *La Blancaneu i els set nans* es diu:

Exemple 1: «Si quieres hacer la tarea de la casa, cocinar, hacer las camas, lavar, coser y tejer y si tienes todo en orden y bien limpio puedes quedarte con nosotros; no te faltará nada».

En aquest fragment no només s'observa com es fa èmfasi en la necessitat de la dona d'establir una relació de dependència envers els nans, sinó que també trobem el rol de mestressa imposat històricament i social a la dona. Els nans, i per extrapolació els homes, no són capaços de cuidar de la casa i tampoc els importa no fer-ho. Els homes han de treballar en feines físiques i les dones s'han de quedar a la llar tenint-ne cura.

Cal fer èmfasi també que la majoria dels contes clàssics tenen el matrimoni com a escena final com pot ser *La Ventafocs*, *La princesa i el pèsol*, *La Blancaneu* o *La Bella dorment*. Amb aquest final es fa palesa la necessitat de les princeses a compartir la vida amb algú que les protegeixi i de la realitat

del mite de la mitja taronja que s'explicarà més endavant en el treball. Márquez Gento (2017: 23) explica:

Asimismo, el príncipe es el que sacará a la protagonista de sus miserias, enamorándose además no de su calidad humana o de su inteligencia, sino simplemente de su belleza. La salvación pasa además por la vicaría, lo que vuelve a poner de relieve el matrimonio como fin de todos los males y felicidad eterna.

4.3.2. *Personatges secundaris bondadosos*

Els papers secundaris femenins bondadosos es veuen caracteritzats per éssers màgics com poden ser les fades. Aquests personatges ajuden la princesa a dur a terme l'objectiu que tenen al cap, ja que, per una banda, per si soles no són capaces de fer-ho, i, per una altra banda, són molt infantils i innocents i no volen que ningú les enganyi. “En relació amb la bellesa, les fades poden ser les portadores dels dons que representen la perfecció i poden produir les transformacions necessàries a qualsevol persona” (Gelabert, 2017: 201). La vareta és l'objecte fonamental d'aquests personatges, és més, “el poder del personaje femenino mágico (el hada) radica precisamente en su magia otorgada por algo o por algo” (Ramos, 2005: 3), és a dir, no és una qualitat intrínseca.

En el conte de La Ventafocs se'ns presenta a la fada de la següent manera:

Exemple 2: «Soy tu hada madrina y vengo a ayudarte, mi niña. Si hay alguien que tiene que asistir a ese baile, eres tú. Ahora, confía en mí. Acompáñame al jardín. [...] Salieron de la casa y el hada madrina cogió una calabaza que había tirada sobre la hierba. La tocó con su varita y por arte de magia se transformó en una lujosa carroza de ruedas doradas, tirada por dos esbeltos caballos blancos. Después, rozó con la varita a un ratón que correteaba entre sus pies y lo convirtió en un flaco y servicial cochero».

En aquest fragment queda palesa la intenció d'ajuda explicada amb anterioritat i el servei de la vareta per fer ús de la màgia.

4.3.3. *Personatges secundaris malignes*

Els personatges femenins malvats se solen diferenciar en dos rols diferents: els no màgics i els màgics. Pel que fa als no màgics existeix el paper de la reina sobreprotectora del fill (el príncep) o la

madrastra o la germanastra que busquen el poder o alguna qualitat que posseeix la protagonista. “[Las madrastras] representan aquel dolor de superar el duelo de la muerte de una madre y afrontar su “sustitución” por alguien que no les tiene ningún tipo de aprecio” (Navarro, 2021: 33). Un clar exemple d’aquest últim cas és el conte de *La Blancaneu i els set nans* en el qual la Reina Malvada, que és també la seva madrastra, vol matar Blancaneu per convertir-se així en la més bella del regne. En relació amb els personatges màgics, el paper recau en la bruixa la qual usa la màgia mitjançant les pocions. Tant els personatges màgics com no màgics són lletjos i tenen com a característica principal l’envveja i la gelosia. Tal com explica Gelabert (2017: 206) “la lletjor de les dones es considera un defecte difícil de superar per elles i mal vist pels qui les envolten. En moltes ocasions, [...] la lletjor s’associa a la dolentia, de la mateixa manera que la bellesa s’associa a la bondat”.

4.4. Homes

Els contes, com es veurà a continuació, no només encoratgen la imatge estereotipada de les dones, sinó que, tot i que en menor grau, també ho fan amb la dels homes. Es remarca que també és sexisme el fet de representar l’home de forma marcada. Taberner (1999) citat per Márquez (2017: 23) explica que els contes han de “representar bien el papel de hombre para que le reconozcan su virilidad, y a veces el castigo para los que no dan la talla es muy severo”. Aquest mateix autor diferencia tres tipus de papers masculins en els contes infantils: l’heroi, el patriarca i el monstre.

Primer, l’heroi, el qual ha de demostrar el risc i la valentia com a protagonista que és mitjançant tasques socials o competitives. Aquests personatges se’ls representa físicament com a joves esvelts, forts i de caràcter són intel·ligents, violents, agressius, autoritaris, intrèpids, inconformistes, misericordiosos i decidits. Solen tenir el paper de príncep, caçador o cavaller “poseedor de propiedades, de dominio y de cualidades honorables” (Alonso, 2014: 322). Els herois usen armes i escuts com espases, llances, armadures, etc. Es reconeixen aquest tipus de personatges en llegendes com *La llegenda de Sant Jordi*, en la qual el cavaller ha de salvar la princesa d’un drac terrible i només ho aconsegueix mitjançant la violència.

Segon, el patriarca simbolitza la responsabilitat normativa com pot ser el rei, el pare o el sacerdot. En aquest cas es tracta d’un home gran, bondadós i amable a qui tothom li té respecte. Com s’ha

esmentat en l'apartat de "Família", si es tracta del rei, segurament es tornarà a casar si així ho veu necessari. Es troba un exemple d'aquest personatge en el conte de *Pinocho* amb la figura del pare:

Exemple 3: «Había una vez un carpintero llamado Maestro Cereza, era el artesano más anciano de la región y sus arrugadas manos eran capaces de hacer auténticas obras de arte con la madera. Pese a su avanzada edad, todos los días el Maestro Cereza subía a lo alto del monte a talar la madera que necesitaba para hacer sus trabajos»

Tercer, el monstre que, com Taberner expressa, representa la violència, la perversió, allò imprevisible i la irresponsabilitat. Se sol caracteritzar aquest personatge com una bèstia lletja, forta, sense sentiments, aïllada i incompresa per la societat. Exemples d'aquest tipus de rols són els ogres, trols, monstres, llops, gegants, gnoms, etc. Es localitza en *La bella i la bèstia* el paper de monstre. Tanmateix, en aquest cas, el protagonista té un final feliç a diferència d'altres contes que acaben amb la mort del monstre causada pel príncep.

Per concloure aquest apartat, s'insisteix en la necessitat de presentar l'home protagonista com a figura salvadora de la princesa de la situació i que, tot i no ser el personatge principal del conte, sí que és el determinant del final de la història. Sense la figura del cavaller o príncep, la princesa moriria, ja que sense la seva protecció ella no pot fer res.

4.5. Amor romàntic

La societat actual es basa en la monogàmia i la necessitat de tenir espòs o muller per tal de trobar la felicitat. La idea de la mitja taronja fa pensar que cal que cadascú trobi la seva meitat, perquè si no s'és incomplet. Yela (2003) explica que aquest mite és la "creencia de que elegimos a la pareja que teníamos predestinada de algún modo y que ha sido la única o la mejor elección posible". Aquesta mentalitat fa que es requereixi d'una altra persona per ser algú, és a dir, fa ser dependent. Existeix una "dependencia de las mujeres sobre los varones que son los sujetos que poseen el poder. Ese vínculo tradicional o modelo romántico del amor se basa en compartirlo todo en una relación de sujeto (hombre) a objeto (mujer)" (Pina, 2017: 28). Els contes infantils perpetuen aquesta idea irreal de com s'ha de viure l'amor des d'una visió classista i antiquada.

Yela (2003) va redactar un decàleg de les creences que tenen els subjectes sotmesos a aquest vincle tradicional compartit:

- El “otro” es la única elección posible, la que teníamos predestinada (nuestra media naranja).
- La pareja heterosexual es algo natural e universal y ser fuente de conflicto interno en todas aquellas personas que se desvíen de esa norma.
- Exclusividad: apoya la creencia en que es imposible estar enamorado de dos personas a la vez.
- Fidelidad: entendida como creencia de que el deseo debe satisfacerse exclusivamente con la propia pareja.
- La creencia de que los celos son un signo de amor e incluso el requisito indispensable de un verdadero amor.
- El mito de la equivalencia, o creencia en que amor y enamoramiento son equivalentes y, por tanto, si una persona deja de estar apasionadamente enamorada es que ya no ama a su pareja.
- La creencia de que el amor lo puede todo y, por tanto, si hay verdadero amor éste es suficiente para solucionar todos los problemas.
- El mito del libre albedrío, o creencia de que los sentimientos amorosos son íntimos y no están influidos por factores sociales, biológicos y culturales.
- El mito del matrimonio, o creencia de que el amor romántico-pasional debe conducir a la unión estable de la pareja y constituirse en la única base de la convivencia de la pareja.
- El mito de la pasión eterna, o creencia de que el amor romántico puede y debe perdurar tras años de convivencia.

5. LA PRINCESA I EL PÈSOL

Hans Christian Andersen va ser un escriptor danès especialitzat en literatura infantil, nascut el 1805. Es va criar en un ambient humil i aviat va marxar a Copenhaguen per fer de l'art —la música, la literatura i el teatre— la seva vida. Andersen és mundialment conegut per contes com *L'aneguet lleig*, *El soldadet de plom*, *La sireneta* o *La princesa i el pèsol*.

La princesa i el pèsol —*Prinsessen paa Ærten*— es va publicar el 8 de maig de 1835 a Copenhaguen. Aquest conte s'ha transmès de generació en generació i en l'actualitat tothom en coneix l'argument. Un príncep volia casar-se amb una princesa de bo de bo, però no trobava cap que fos com ell volia. Una nit de tempesta va arribar una noia que deia ser una princesa tot i que a primera vista no ho semblava. Per demostrar que era una princesa de veritat, hauria de notar un pèsol col·locat sota un llit de vint matalassos. El següent dia, després de passar tota la nit sense haver pogut aclucar l'ull per culpa d'una molèstia a l'esquena, la reina va adonar-se que era una princesa de bo de bo, ja que era la més delicada del regne i va casar-se amb el príncep.

Des del mateix moment de la publicació va haver-hi crítiques cap a l'autor per la relació que establia entre la noblesa i la delicadesa de la dona. Pocs contes a la història han estat tan criticats com aquest, i és que en si, la narrativa no conté cap pedagogia cap als més menuts. Tal com la revista *Dannora* va publicar l'any 1836, “aquests contes podrien divertir els nens, però en res contribuir a la seva formació [...] *La princesa i el pèsol* no té cap gràcia, que no és només una història poc delicada, sinó vertaderament nociva, ja que el nen pot treure la conclusió que una dama noble ha de ser per força fràgil” (Andersen, 1989: 89–90).

5.1. Estereotips del conte original de *La princesa i el pèsol*

5.1.1. Família

El conte *La princesa i el pèsol* mostra una família prototípica de la reialesa composta pel rei —sobirà suprem—, la reina —la dona del rei— i el príncep. Tot i que en aquest relat no es presenta una situació de matrimoni de conveniència, sí que es fa evident que el príncep té l'obligació de casar-se amb un membre d'una altra família reial. El terme *matrimoni consanguini real* defineix la pràctica que duen a terme les famílies reials per casar-se amb altres famílies monàrquiques i mantenir

d'aquesta manera la sang blava. Aquest costum es promou per evitar el que es coneix com a matrimoni morganàtic, és a dir, la unió matrimonial entre dues persones d'estaments desiguals com bé pot ser una princesa i un plebeu.

El relat qualifica el rei i la reina com a *anciano* i *vieja*, respectivament, i, a més a més, apareix l'oració:

Exemple 4: «[...] li calia una princesa de bo de bo».

Això fa pensar que la necessitat urgent del príncep per trobar una princesa es deu al fet que en cas que el rei mori, hi ha d'haver una successió al tron i que es vol que el futur rei tingui una dona que el recolzi en el dol i a l'hora de regnar. Tant la versió en català com la del castellà, mostren que el príncep marxa del país per aconseguir la princesa de bo de bo, per tant, a la família no li deu importar d'on provingui la princesa, tanmateix, s'acaba casant amb una de la seva mateixa cultura. En els exemples a continuació es fa palès com en ambdues traduccions es mostra un príncep viatger:

Exemple 5: «Ell va donar ben bé la volta al món per trobar-ne una [...]».

Exemple 6: «Recorrió el mundo entero».

El castell és la residència obligada de la família reial en els contes. En aquest cas, s'ha presentat una família monàrquica que, dins del que cab, és humil, no compta amb l'ajuda de servents que els hi facilitin la vida de palau. Ambdós reis executen tasques que normalment fan els criats com ja pot ser obrir la porta de la ciutat (el rei) com s'exemplifica a continuació:

Exemple 7: «Al mig de la tempesta, algú trucà a la porta de la ciutat; i el rei pare, ell mateix, anà a obrir-la».

O fer el llit de la princesa (la reina) com es mostra posteriorment:

Exemple 8: «Se n'anà cap al dormitori, tragué tots els llençols, i deixà un pèsol damunt les posts travesseres. Aleshores, ella que sí que agafà vint matalassos de llana i els posà damunt el pèsol, i després vint matalassos de ploma i els posà damunt els matalassos de llana».

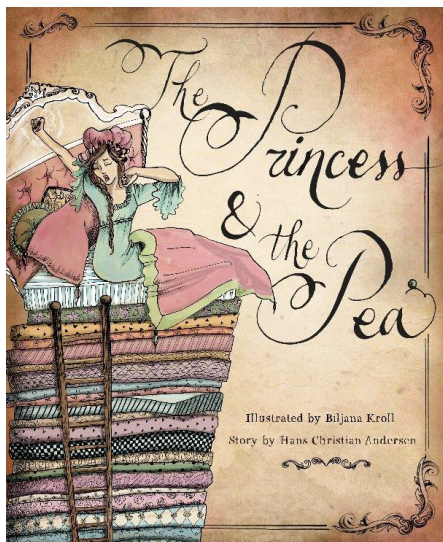
5.1.2. Personatges femenins

Per una banda, segons les categories establertes en l'apartat 4.3. "Dones", la protagonista de *La princesa i el pèsol* es classifica com a personatge principal bondadós i respon a totes les característiques que defineixen a aquest tipus de rol.

En un primer moment, es presenta la princesa com una dona d'aspecte horrible a causa de la pluja, però ben vestida amb vestit i sabates:

Exemple 8: «¡Dios mío!, ¡qué aspecto ofrecía con la lluvia y el mal tiempo! El agua chorreaba por sus cabellos y caía sobre sus ropas, le entraba por la punta de los zapatos y le salía por los talones».

Tanmateix, s'han portat a terme infinites il·lustracions del conte i sempre s'ha representat la princesa seguint els mateixos canons de bellesa. Físicament, a les il·lustracions que s'han fet del conte es mostra una princesa atractiva, de pell blanca, prima i amb el cabell llarg com es pot observar a la il·lustració de Biljana Kroll de 2013 o de Kay Nielsen de 1925. Això es deu al fet que durant el relat s'esmenta diverses vegades que es busca una princesa de bo de bo i, per tant, s'ha de mostrar una dona que segueixi els canons de bellesa establerts per la societat.

IL·LUSTRACIÓ 1

Portada de *The Princess & the Pea*, Biljana Kroll (2013)

IL·LUSTRACIÓ 2

Portada de *The Princess & the Pea*, Kay Nielsen (1925)

El punt de controvèrsia en aquest conte recau en com es presenta la personalitat de la princesa. Ha de demostrar que és una princesa de bo de bo, ja que físicament, com s'acaba d'explicar, no ho sembla. Per fer-ho haurà de passar una prova, en la qual no sap que hi està participant, que tracta

sobre la debilitat i la delicadesa física de la dona en el moment en què no pot dormir per culpa d'un mal terrible a l'esquena causat per un pèsol sota els matalassos. Només una princesa de veritat seria capaç de notar una sensació física tan fina com s'adverteix tot seguit:

Exemple 9: «— [...] Déu sap què hi havia, en el llit. Hauria dit que jeia damunt alguna cosa dura, i tinc tot el cos blau i negre, aquest matí. És terrible!

Tot seguit veieren que devia ésser una princesa de bo de bo, quan havia sentit el pèsol a través de vint matalassos de llana i vint matalassos de ploma. Ningú sinó una princesa de bo de bo podia tenir una pell tan delicada».

En aquest conte es torna a veure la dependència de la dona a ser la salvada i no la salvadora. La princesa necessita que un príncep blau la salvi de la tempesta. En aquest cas, és el bondadós rei qui ofereix el palau com a refugi i que salva la princesa, perquè si no ho fes, li passaria qualsevol cosa.

Per una altra banda, apareix el personatge de la mare del príncep i, tot i que *La princesa i el pèsol* és un relat molt breu i, per tant, no presenta extensament el paper de la mare, queda palès que no exerceix un rol secundari malvat. Té un caràcter propi d'una persona desconfiada i sobreprotectora envers el fill, pel fet que tem que la princesa no sigui qui diu que és i l'enganyi. Per aquest motiu li fa una prova per descobrir-ho com s'evidencia en el següent exemple:

Exemple 10: «—Aviat veurem si això és veritat —pensà la vella reina; però no va badar boca».

Només en el moment que és innegable que és una princesa de bo de bo, la deixen formar part de la família. Això posa en manifest que la dona que té control sobre el seu fill i que segurament té influència en les decisions que ell pren. Pel que fa al rol que pren dins de la família, adopta el paper de mare servicial amfitriona que efectua tasques de la casa com fer el llit a la convidada.

En resum, el conte *La princesa i el pèsol* presenta dos personatges femenins molt diferenciats, però que responen a un rol marcat. Primer, apareix la princesa que representa la joventut, la innocència, la delicadesa, la passivitat, etc. Segon, la reina que simbolitza la maternitat, la desconfiança i la sobreprotecció.

5.1.3. *Personatges masculins*

En un primer moment, es presenta el príncep del relat com un noi que té la voluntat de casar-se amb una princesa que ell consideri perfecta. Segons la classificació establerta a l'apartat 4.4., el príncep de *La princesa i el pèsol* és un heroi a causa que ha de cercar d'entre totes les princeses, la perfecta per donar-li un futur "millor" al seu costat. Per tant, indirectament, pren la figura de salvador envers ella. Se'l caracteritza per ser explorador, determinat i perfeccionista per aconseguir el seu objectiu tal com mostren els següents fragments:

Exemple 11: «Recorrió el mundo entero, y aunque en todas partes encontró princesas, siempre acababa descubriendo en ellas algo que no acababa de gustarle».

Exemple 12: «La tomó por esposa».

El príncep és qui decideix si les princeses són prou perfectes per poder gaudir d'una vida al seu costat. A més a més, com s'observa a l'exemple 12, és ell qui pren la iniciativa de casar-se, però obviant preguntant-li a ella, sinó que directament l'esposa.

Més tard, s'introdueix el paper del pare que segons la classificació de l'apartat 4.4., té el rol de patriarca. En aquest cas, es tracta d'un rei gran i amable que fa el que pot per ajudar a tothom. Existeix una diferència entre la versió catalana i la castellana del conte com s'exemplifica a continuació:

Exemple 13: «Al mig de la tempesta, algú trucà a la porta de la ciutat; i el rei pare, ell mateix, anà a obrir-la».

Exemple 14: «Alguien llamó a la puerta del palacio y el anciano rey fue a abrir».

En totes dues versions és el mateix rei qui obre la porta a causa que és el màxim representant de les seves terres i, per tant, ha de ser el més valent i fort. En cap moment pot enviar a un servent, a la dona o al fill a rebre una persona desconeguda perquè això el faria ser menys viril. A la versió catalana, es porta aquesta situació a l'extrem fent que una persona vella creui la ciutat amb mig d'una tempesta.

Com a síntesi, els personatges masculins, s'inclouen dins de l'hegemonia masculina, però des de perspectives diferents. El príncep és jove, valent i decidit i aviat heretarà uns dominis i, per tant, haurà d'estar a l'altura del regnat del seu pare. El rei, en canvi, és responsable, diplomàtic i cap i home de família. Tots dos es presenten voluntaris per fer ells mateixos les tasques importants, ja que d'aquesta manera, segons el seu pensament androcentrista, segur que no s'equivoquen.

6. REESCRIPCIONS DEL CONTE *LA PRINCESA I EL PÈSOL*

Dels contes infantils populars normalment no se'n conserva la història original a causa de l'antiguitat de les peces. Per aquest motiu, al llarg del temps, s'han anat reescrivint els contes i reinterpretant-los fins a obtenir els documents que tenim avui dia. Hi ha vegades, però, que s'escriuen noves històries basant-se en l'original i, encara que no ho sembli a primera vista, tenen un mateix punt de partida. En aquest apartat s'analitzaran diverses reescriptures o relats semblants que s'han escrit arran de *La princesa i el pèsol*. Per una banda, s'estudiaran aquelles en què la reescripció té un missatge misogin igual o pitjor que l'original. Per l'altra banda, es destacaran les reescripcions d'aquest conte que s'han adaptat als nous temps i han trencat i convertit aquest missatge tenint en compte una perspectiva feminista.

6.1. Reescripcions tradicionals

En aquest primer apartat es comentaran quatre narracions semblants al conte original de *La princesa i el pèsol*. No totes aquestes històries són reescripcions del conte prèviament analitzat tot i que sí que tenen trets comuns.

6.1.1. *The Three Delicate Wives of King Virtue-banner: Which is the most delicate?*

The Three Delicate Wives of King Virtue-banner: Which is the most delicate? és una història d'origen indi dins del llibre *Twenty-two goblins* de l'autor Arthur William Ryder. Aquest relat és totalment comparable a *La princesa i el pèsol*, ja que tracta una altra vegada sobre la delicadesa femenina. Hi havia una vegada un rei que tenia tres dones: Mitja Lluna, Estrella i Lluna. Durant la festa de la primavera, a Mitja Lluna li cau un pètal de lotus a la cama el qual la fereix i fa que es desmaï. Més tard, a Estrella li cremen i li formen butllofes els raigs de la lluna mentre dorm. I finalment, a Lluna el so dels morters que molien el gra li provoquen blaus a les mans.

En aquest breu relat hi ha molts dels elements dels destacats a l'apartat 4. En primer lloc, l'estructura familiar recau en els cànons d'una família reial, en aquest cas, un rei que té tres esposes. El fet que un home pugui tenir més d'una dona és un tret cultural, emperò, cal dir que cap cultura permetria que això fos al revés. En segon lloc, es veu que el protagonista forma part de la primera

tipologia explicada per Taberner: l'heroi. Es tracta d'un rei fort, valent i decidit com queda exemplificat tot seguit:

Exemple 15: «[...] he conquered all his enemies [...]».

En tercer lloc, el paper de la dona, la qual se la representa amb la delicadesa absoluta i com una part dependent a l'home i als servents, perquè sense ells no es curaria.

6.1.2. *Die Empfindlichste (La piú delicata)*

Aquesta segona narració forma part d'un llibre alemany titulat *Märchen und Sagen aus Wälschtirol. Ein Beitrag zur deutschen Sagenkunde* provinent de Tirol del Sud que tracta sobre la cerca per part d'un príncep de la dona més delicada del món per casar-se amb ella. Primer, es troba amb una dona que té embenat el cap, ja que li han arrencat un cabell, però el príncep no creu que sigui, per tant, i segueix en la cerca. Segon, veu una altra dona que té tot el cos cobert de lli a causa que mentre dormia s'havia creat una arruga en els llençols i ara li feia mal tot, tanmateix, el príncep creu que ella no era prou fràgil. Finalment, s'encontra amb una tercera dama que té embenat el peu perquè un pètal d'una flor li havia caigut al peu. El príncep decideix que aquesta última dama és prou fina i es casa amb ella.

En aquesta història es tornen a fer palesos els rols marcats dels personatges tant masculins com femenins que s'han explicat anteriorment. També s'evidencia que és un relat molt semblant a l'original de *La princesa i el pèsol*, però portat a l'extrem. A més a més, en aquest relat s'afegeix l'inconformisme del príncep a trobar la més delicada, ja que, tot i que troba dones fines, segons el seu punt de vista, no ho són prou.

6.1.3. *Tres al·lotes fines*

A Mallorca existeix una rondalla escrita per Antoni M. Alcover de temàtica idèntica als altres contes. La història narra la vida d'un rei que tenia tres princeses. Mentre la germana gran passejava, li va caure un pètal d'un rosar que li va fer un forat al cap. La segona germana tenia molt mal d'esquena per una arruga que hi havia en el llit. El rei, veient el que els hi havia passat a les dues primeres filles, va tancar a la més petita dins d'una habitació feta de vidre per tal que no correués

mai cap perill. Però un dia la princesa es va constipar a causa del vol d'un mosquit que era fora del vidre. Quina de totes tres era la més fina?

En aquest relat s'observen situacions molt semblants a les relatades amb anterioritat com per exemple el pètal d'una flor o el plec dels llençols. Un tret distintiu d'aquesta narració és la necessitat de sobreprotecció que té el pare per cuidar de la filla. Es torna a veure en aquest personatge el rol d'home salvador de la situació.

6.1.4. *La Delicà de Gandia*

A la Comunitat Valenciana, en específic a la ciutat de Gandia, tothom coneix la llegenda de *La Delicà de Gandia*. Aquesta història data del S. XVIII com mínim quan una jove bella anomenada Inés passejava pel carrer al costat de la Col·legiata de Gandia quan li va caure un pètal de gessamí al cap que li va causar la mort. La veu va córrer molt de pressa entre els habitants de la zona, però el que va quedar en l'oblit és que el pètal de gessamí es tractava d'un ornament de la rosassa de la Col·legiata de Gandia d'aproximadament 400 kg.

Aquesta història s'ha convertit en un símbol de la ciutat i dels gandians i actualment aquesta llegenda apareix referenciada en un nom d'un carrer de Gandia, en una cervesa i un dolç, en comerços, un pasdoble i, fins i tot, en el nom d'una falla de les festes populars. A part de totes aquestes mencions a la llegenda, l'expressió que s'ha fet més popular és «semblar la Delicà de Gandia» que és la utilitzada quan “pensem en una persona fràgil, aprensiva, queixosa, objecte de molts accidents banals” (Bataller, 2018: 39).

En conclusió d'aquest sisè apartat, com s'ha mostrat amb aquestes quatre històries s'observa que “la delicadesa apareix descrita com una condició intrínseca de la persona, més que no pas una qualitat apresada” (Bataller, 2018: 40). La dona és tractada com un personatge fràgil i com més ho sigui, més femenina serà. Físicament, són dones joves, belles, normalment lligades a la monarquia i amb la presència d'una figura masculina que fa de protector. Tal com expliquen Moreno i Hierro citats a García i Hernández (2016: 107):

Desde la mitología androcéntrica, se sigue manifestando que el hombre es el centro de la especie humana este pensamiento se ha considerado a través del tiempo como universal, eterno y natural

(Moreno, 2000). La visión estereotipada y sexista expuesta en la narrativa infantil denota la mirada patriarcal, la cual establece que los hombres son naturalmente superiores, más fuertes y más racionales, por lo tanto, están diseñados para ser dominantes. Las mujeres son naturalmente débiles, inferiores en el intelecto y en las capacidades racionales e inestables emotivamente (Hierro, 2001).

Els personatges dels contes mostren un paral·lelisme amb la societat de l'època en què s'escriuen. Això fa que representin tots els estereotips i rols de gènere marcats històricament com ja pot ser la delicadesa o la fragilitat, trets considerats estrictament femenins.

6.2. Reescripcions innovadores

Com s'ha explicat durant tot el treball, la societat actual ha evolucionat des que els contes populars es van escriure fins avui dia. Per aquest motiu, i per tal de no deixar els contes populars en l'oblit, s'ha optat per la reescripció dels contes. A diferència de l'apartat anterior, les reescripcions que es presentaran a continuació han volgut trencar amb els estereotips imposats per la societat mitjançant la ironia i la burla portada a l'extrem.

6.2.1. The Princess and the Bowling Ball

Jon Scieszka va publicar l'any 1992 un llibre anomenat *The Stinky Cheese Man and Other Fairly Stupid Tales* en el qual apareixen contes versionats portats a l'extrem del ridícul. El segon capítol s'anomena *The Princess and the Bowling Ball*, una reescripció de *La princesa i el pèsol* que narra la història d'uns reis que volien casar el seu fill el príncep amb una dona que pogués notar un pèsol a través de cent matalassos. Lògicament, després de tres anys intentant-ho, no va haver-hi cap dona que l'hagués notat. El príncep, un dia, es va enamorar d'una dona i, per tal que els seus pares l'acceptessin, va col·locar una bola de bitlles sota els matalassos. Finalment, encara que de manera no honesta, es van poder casar.

IL·LUSTRACIÓ 3

Portada de *The Princess & the Bowling Ball*,
Scieszka (1992). Il·lustració de Lane Smith

La problemàtica d'aquesta versió recau altra vegada en la idea d'haver de cercar la delicadesa femenina com a qualitat que ha de tenir la princesa per ser mereixedora del príncep. Tanmateix, s'entén que es tracta d'una ironia portada a l'extrem i el mateix príncep és el que prefereix l'amor a la delicadesa. En aquest conte es treballa la fragilitat des d'un altre punt de vista i es trenca amb el mite que diu que una dona de la família reial ha de ser dèbil.

6.2.2. *Más cuentos infantiles políticamente correctos*

James Finn Garner va escriure el llibre *Más cuentos infantiles políticamente correctos* on, des de la correcció política, es tracten temes com l'obligació del cansament, l'homosexualitat, els trastorns de personalitat o el malbaratament alimentari. Aquest conte explica la història d'un príncep vanitós, antidemocràtic, obsessiu, autoritari i pretensió que busca una parella perfecta, és a dir, una princesa perfecta que li faci companyia amb el seu estil de vida. La mare, que és conscient de les dificultats de trobar una princesa com la que busca, l'anima a tenir una vida de solter com es veu a continuació:

Exemple 16: «[...] tampoco olvides las múltiples ventajas que ofrece la vida de soltero. No permitas que la sociedad y la Iglesia te fuercen a adoptar un estilo de vida que acaso no es el apropiado para ti».

El príncep es planteja el matrimoni homosexual. Aquesta és la primera i última vegada que s'incorpora un personatge de la comunitat LBTBIQ+ en un conte:

Exemple 17: «[...] quizá haya caído en la trampa de la mayoría ortodoxa heterosexual. A lo mejor existe por ahí un magnífico y joven príncipe adecuado para mí».

Finalment, el príncep troba una princesa transgressora i crítica amb el mètode del pèsol propi del conte original com es pot observar en les següents línies:

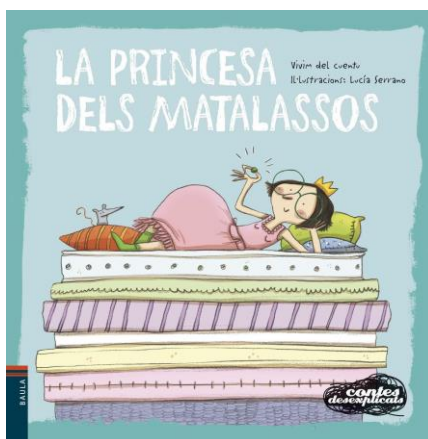
Exemple 18: «[...] cuando estaba ocupada en retirar todos los colchones sobrantes para compartirlos con algunos de los menos afortunados campesinos que habitan en torno al castillo, descubrí que bajo ellos había un guisante. Resulta increíble que en el estado en que se encuentra el mundo haya gente que desperdicie de ese modo la comida».

Tanmateix, la “princesa” té incorporades més d'una dotzena de personalitats que van canviant des de Cleòpatra fins a vikinga passant per ermità. Així és com la “princesa” i el príncep acaben tenint una vida plena d'emocions feliçment casats sense saber què passaria el següent dia.

Aquesta història, juntament amb l'anterior, apliquen un final no convencional per tal de trencar amb els estereotips i canviar la versió original del conte. El príncep d'aquesta versió compleix amb els estereotips físics propis d'un príncep com és la joventut, la bellesa i la salut. Tot i que en un primer moment es presenta el príncep com a un home consentit, característica pròpia de la gent de la monarquia, a mesura que la història avança, es veu que no conserva la mentalitat clàssica d'aquest personatge gràcies al fet que és una persona oberta, accepta les diferències de la gent, no és superficial, etc. El conte no es localitza en el passat, sinó que adapta eines i característiques pròpies de la societat actual per tal d'apropar la història al públic contemporani. La primera incorporació és el telèfon com a eina tecnològica. La segona és la propensió que té la família reial al que avui dia es coneix com a *healthy food*, durant tot el conte es parla de lleties al *curry*, biocomarques, *muesli* o llet de soja. I la tercera és que el matrimoni que li proposa el príncep a la “princesa” es basa en la igualtat absoluta de condicions, és a dir, tots dos tindran la mateixa jerarquia.

7. LA PRINCESA DELS MATALASSOS

L'any 2015 l'equip de Vivim del Cuentu va publicar amb l'editorial BAULA una reescripció de *La princesa i el pèsol* amb perspectiva feminista. El conte narra la història d'una reina malhumorada perquè el seu fill no trobava una princesa de bo de bo. Cap de les que dormien al llit que amagava un pèsol es queixaven, per tant, no eren prou delicades. L'última princesa de la regió va fer l'impossible per no haver d'anar al palau i quan ho va fer es va estar tota la nit admirant les textures dels matalassos, perquè no podia dormir per un mal d'esquena. El següent dia, davant la negativa de la princesa a casar-se amb el príncep, la reina va tenir molt mal a l'esquena i la princesa, que d'això en sabia, la va ajudar. A partir de llavors la reina va estar de bon humor i li va regalar els matalassos, ja que va entendre que ella no seria feliç tancada sent la dona d'algú. Finalment, el príncep es va dedicar a viatjar i la princesa va convertir-se en fisioterapeuta allà on la necessitaven.

IL·LUSTRACIÓ 4

Portada de *La princesa dels matalassos*,
Vivim del Cuentu (2015). Il·lustració de Lucía Serrano

7.1. Traducció feminista

El feminisme és el “moviment social que denuncia la submissió tradicional de les dones als homes i promou l'equiparació de drets entre els dos gèneres” (DIEC2). Aquest pensament té el propòsit d'arribar a tots els àmbits de la societat i la traducció no es queda enrere. Aquesta branca de la lingüística no només té l'objectiu de facilitar l'enteniment i la comprensió entre llengües, sinó que també fa front a una realitat social de visió i pensament patriarcal i sexista que recau en el llenguatge. A final dels anys vuitanta, es van unir els camps de la traducció i del feminisme i es va

començar a usar el terme de *traducció feminista* per part d'autores com Luise von Flotow, Louky Bersianik, Barbara Godard, la qual tenia l'objectiu de, com expressa Castro (2008: 288) defensar “la incorporación de la ideología feminista a la traducción por la necesidad de articular nuevas vías de expresión para dismantelar la carga patriarcal del lenguaje y de la sociedad (cf. Godard, 1990; Lotbinière-Harwood, 1991; Simon, 1995 y 1996; Von Flotow, 1991, 1995 y 1997)”.

Actualment, el terme *reescripció* és l'emprat entre els professionals per fer referència a la revisió d'un text aplicant noves ideologies i creences. Existeixen diverses estratègies que es poden incorporar si es vol portar a terme una traducció feminista. Von Flotow (1991) tracta tres possibilitats que es poden usar:

- a) Incorporar peus de pàgina i notes del traductor evidenciant la seva ideologia feminista i criticant la visió masculista del text i de l'autor.
- b) Complementar en una llengua d'arribada sense marques de gènere el fet que en la llengua meta el referent és femení. Un exemple d'aquesta tècnica és marcar en negreta aquelles desinències que fan referència a un personatge femení.
- c) Aplicar, mitjançant la traducció, un canvi d'ideologia respecte del text original. En aquesta tècnica es pot aplicar el femení genèric, neologismes que incorporin ambdós gèneres o modificar el text per tal que digui alguna cosa que no diu l'original.

Castro (2008) afegeix tres tècniques més:

- d) Escriure una col·laboració entre autor i traductor per tal de crear un text “sobre el que sustentar la reescritura de los textos haciendo uso de un lenguaje no sexista, aquél que no estereotipa ni excluye a las mujeres, sino que las hace visibles en el discurso y en la vida real” (Castro, 2008).
- e) Usar d'expressions neutres o despersonalitzades per fer referència al col·lectiu
- f) Emprar el desdoblament de paraules o de vocals o l'ús de símbols com @ o la x, encara que aquesta tècnica es desaconsella per la dificultat de lectura que provoca.

Pel que fa a l'àmbit de la literatura infantil, és vital la publicació de contes amb perspectiva feminista, ja que com s'ha explicat anteriorment, sempre s'ha tingut una visió sexista de la dona i se

l'ha tractada com a element objecte i no com a subjecte. A l'article anomenat *The Tale Retold: Feminist Fairy Tales* de Ruth MacDonald, l'autora mostra tres tècniques de reescripció de contes per tal d'incrementar el nombre de contes acceptables per a les feministes modernes:

There are three solutions to the dearth of folktales acceptable to modern feminists: one may present the tales, unaltered, with their traditional endings, and the devil take the consequences of the possible damage to a young girl's career expectations; one may rewrite the tales, deemphasizing physical beauty and marriage, but thereby violating the objectivity of the folklore collector by imposing one's own language and bias on the narrative; or one may write new tales, using folklore motifs with less conventional endings.

7.2. Traducció del conte

➤ Portada

LA PRINCESA DE LOS COLCHONES

Vivim del cuentu

Ilustraciones: Lucía Serrano

Cuentos desexplicados

➤

Las exposiciones de ilustración “Nenes, bruixes i princeses” y “Prínceps, herois i valents”, creadas y coordinadas por el ilustrador y profesor de ilustración Ignasi Blanch, inspiraron un serie de historias al grupo de cuentacuentos Vivim del Cuentu.

Esta colección de “Cuentos desexplicados” surge de la colaboración entre el grupo Vivim del Cuentu y algunos de los jóvenes ilustradores participantes en las dos muestras.

➤ Propiedad

Para todas aquellas personas que persiguen sus sueños y para Roc, nuestro nuevo minicuentista, que duerme como un tronco!

Vivim del Cuentu

Cuentos desexplicados

Diseño de cubierta:

Elisenda Nogué (Metagráfica)

Primera edición: septiembre de 2015

©Del texto: Vivim del Cuentu

©De las ilustraciones: Lucía Serrano

©De esta edición: Baula, 2015

ISBN: 978-84-479-2835-4

DL B 17298-2015

Impresión:

Edelvives Talleres Gráficos. Certificado ISO 9001

Imprimido en Zaragoza, España

Todos los derechos reservados. Cualquier forma de reproducción, distribución, comunicación pública o transformación de esta obra solo puede ser realizada con la autorización de sus titulares, salvo excepciones previstas por la ley. Diríjase a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necesita fotocopiar o escanear algún fragmento de esta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

LA PRINCESA DE LOS COLCHONES

Vivim del cuentu

Ilustraciones: Lucía Serrano

BAULA

➤ Primera página

Tiempo era tiempo, en un país tan lejano que no sale ni en los mapas, había una vieja reina que nunca tenía una palabra bonita, siempre estaba malhumorada y se quejaba por todo. Hacía tiempo que su hijo no encontraba una doncella suficientemente delicada y fina con quien casarse. Eso aún la ponía de peor humor.

La reina no paraba de refunfuñar y exigía que la elegida tenía que ser una princesa de verdad, dispuesta a quedarse en el castillo mientras el príncipe fuese de cacería o peinase con orgullo su caballo. Además, esta princesa tenía que ser bonita como la flor de un almendro en la primavera y delicada como una burbuja de jabón.

➤ Segunda página

Un buen día, la reina ideó un sistema infalible para escoger a la princesa más delicada del reino. Haría hacer una cama con muchos colchones, el uno encima del otro. Debajo del último, pondría un guisante. La princesa que lo notara sería, sin duda, la que tendría la piel más fina de todas y, por lo tanto, la escogida para casarse con su hijo. Dicho y hecho, los sirvientes del palacio pusieron un guisante diminuto debajo de la gran montaña de colchones, y las princesas comenzaron a aparecer.

➤ Tercera página

La primera que pasó la noche sobre de esa montaña tan grande de colchones se levantó feliz y bostezando.

—¡Pero qué cama tan maravillosa! ¡Nunca he dormido tan bien!

«Vaya... —pensó la reina—, esta no es una princesa de verdad. ¡No ha notado el guisante!»

La segunda candidata aún durmió mejor. Tanto, que al día siguiente no se quiso levantar.

—Yo me quedo en esta cama. ¡De aquí no me mueve nadie!

Se enroscó tan fuerte que no la pudieron bajar de allí arriba hasta que los expertos escaladores no desligaron las ataduras de las sábanas con unas tijeras enormes.

➤ Cuarta página

La tercera princesa aún estaría durmiendo si no le hubieran lanzado un cubo de agua bien fría para despertarla.

➤ Quinta página

Así fue como, una detrás de la otra, fueron pasando todas las princesas de esa región. Solo quedaba una, que había hecho todos los posibles para no tener que presentarse a la prueba. Ella no quería ser la mujer del príncipe; ¡tenía muchas cosas a hacer como para quedarse en un palacio! Pero la reina la hizo llamar y ella fue a regañadientes, escoltada por unos soldados.

➤ Sexta página

Resignada, la princesa pasó la noche encima de aquel montón enorme de colchones. Antes de que saliese el sol, la reina ya se había despertado y le faltó tiempo para ir hacia la habitación, esperanzada de que aquella fuera la princesa tan delicada que estaba esperando.

¡Madre mía! ¡Qué sorpresa! La princesa estaba despierta, pero no estaba encima de la cama, sino que estaba subida a una escalera tocando todos y cada uno de los colchones.

➤ Séptima página

—¡No he podido dormir en toda la noche! —dijo—. Había algo que no me dejaba dormir.

—¡Ay! ¡Por fin! —exclamó la reina—. ¿Podría ser... algo pequeño?

—Sí, podría ser un guisante. Y como que eso no me dejaba dormir, he empezado a mirar de qué plumas estaban hechos estos colchones.

Pero la reina ya no la estaba escuchando y no hacía nada más que no fuera chillar.

—¡Por fin he encontrado una princesa de verdad! ¡Serás tú la que se case con mi hijo!

➤ Octava página

—Yo no me quiero casar con el príncipe. Tengo muchas cosas que hacer. No quiero estar encerrada en un palacio.

—Pero, ¿qué dices? Ya no tendrás que hacer nada. Aquí vivirás cómodamente.

La reina se enfadó tanto que los nervios se le pusieron en la espalda y, de golpe, se quedó patitiesa sin poder moverse.

—¡Ay, qué daño! —se quejaba.

➤ Novena página

La princesa acostó enseguida a la reina y le palpó la espalda. Dijo a los sirvientes que le trajeran inmediatamente el colchón número once del montón y que estiraran a la reina.

—Este es el más blando —dijo la princesa con actitud seria—. Seguro que está hecho con plumas de cola de martinete blanco, que son las más finas.

Con mucho cuidado y paciencia, se acercó a la reina, y le frotó y le pidió que durmiera en ese colchón toda la noche.

➤ Décima página

A la mañana siguiente, cuando la reina se despertó, hacía tan buena cara que los sirvientes del palacio no salían de su asombro. Los saludó a todos con una sonrisa de oreja a oreja. Nadie había visto a la reina tan simpática. Cuando la princesa le preguntó cómo había dormido, la reina le contestó:

—¡Cómo un tronco! ¡He dormido hasta que los pájaros me han despertado! Quiero agradecerte que me hayas curado este dolor de espalda que me tenía tan amargada.

➤ Undécima página

Aprovechando la ocasión, la princesa le propuso un trato a la reina:

—Si me lo quieres agradecer, nada me haría más feliz que poder llevarme toda esta montaña de colchones a casa. Me gustaría viajar, estudiar y aprenderlo todo sobre los dolores de espalda, para poder ayudar a gente como tú.

➤ Duodécima página

La reina entendió que aquella princesa, que era bonita como la flor del almendro en la primavera y delicada como una burbuja de jabón, no se quería casar con su hijo. Quería una vida diferente de la que encontraría en un palacio.

Finalmente, vio que era una buena idea que la princesa se pudiera dedicar a aquello que le gustaba. Así pues, le regaló todos los colchones.

El príncipe, viendo que su madre no paraba de organizarle la vida, decidió emprender un largo viaje porque se quería espabilar él solo y saber cómo era el mundo y la gente que vivía fuera de palacio. Y dejó eso de casarse para un poco más adelante.

➤ Decimotercera página

La princesa viajó por muchos países y se convirtió en toda una experta en curar dolores de espalda. Todo el mundo quería sus consejos y ardía en deseos de dormir en sus colchones. Fue así cómo consiguió hacerse con un nombre, y todos la llamaban la Princesa de los Colchones.

7.3. Anàlisi dels personatges

El conte de *La princesa dels matalassos* es tracta d'una reescripció amb perspectiva feminista del conte popular *La princesa i el pèsol* i, com a tal, l'equip de *Vivim del Cuentu* ha refet la història i els personatges tenint en compte aquesta ideologia.

7.3.1. Princesa

La protagonista del conte, la princesa, físicament no respon als canons de bellesa imposats ni per la societat ni per la literatura infantil. Les il·lustracions de Lucía Serrano permeten observar com es plasma aquest personatge. És fàcil observar que es deixa de veure una figura de cabells llargs, dèbil i presumida i passa a ser una dona amb característiques amb les quals no se les sol representar. Primer, porta ulleres grans, cosa que és un fet que rarament s'ha portat al llibre o a la pantalla a excepció d'una de les últimes pel·lícules de Disney, *Encanto*, representada per la princesa Maribel Madrigal en la qual es volia que, en específic, les nenes tinguessin més referents de princeses. Això és a conseqüència que qualsevol problema de la vista es considera una imperfecció —característica que no pot tenir una princesa— i que es creu que les ulleres fan que una persona no sigui atractiva. Segon, té pèls a les cames i és que el pèl de les dones és encara avui dia un tema tabú a la societat, tot i que cada vegada es va parlant més i més. És important ensenyar als infants que tothom té pèl, ja es sigui dona o home i normalitzar una situació que provoca que moltes dones tinguin complexes. Tercer, duu unes sabates còmodes i mitjons, la qual cosa mostra que no li interessa la moda i prefereix poder caminar tot el dia sense molèsties abans que portar unes sabates de talons que li facin mal. També se la representa amb els cabells curts i, a diferència de les princeses prototípiques, porta pijama en lloc de camisa de dormir. Per més que es troben una gran quantitat de diferències respecte de l'original, encara existeixen semblances arrelades a la mentalitat de la societat sobre com ha de ser una princesa, ja que se l'ha seguit mostrant prima, blanca, rosada i amb un vestit rosa propi de princesa.

La diferència més abismal entre la versió original i la reescriptura es recull en l'actitud de la princesa, pel fet que no és una persona que necessiti ser salvada ni l'ajuda de ningú, és més la gent es beneficia del seu ajut. Ja des de les primeres pàgines es veu que és una dona independent que no vol seguir la vida protocol·lària pròpia de la seva posició com s'observa en les següents oracions:

Exemple 19: «Només en quedava una, que havia fet tots els possibles per no haver de presentar-se a la prova. Ella no volia ser la dona del príncep; tenia massa coses a fer per quedar-se tancada en un palau!».

Amb aquesta actitud es trenca amb el rol de la típica princesa que no s'hi val per si sola. És una dona molt intel·ligent, no només en l'àmbit acadèmic, sinó també emocionalment, perquè sap que si porta la vida que tothom li diu que ha de tenir, el seu do i els coneixements que té no seran valorats. No es vol quedar dins del palau amb el rol de dona-objecte cuidant dels fills, vol formar part de la societat com una persona de ple dret que treballa i està disposada a tot per tal d'aconseguir-ho. Es tracta d'una dona decidida, inconformista i rebel, ja que no segueix amb els estereotips propis de les princeses, és més, els trenca. Se la mostra com a curiosa atès que no només abandona la vida de palau per viatjar i ajudar la gent, sinó que dedica tota la nit a investigar els materials dels matalassos. La seva delicadesa té un perquè i no està relacionada amb la feblesa, ans al contrari, significa la fortalesa envers la feina ben feta. En aquesta reescripció, la princesa pren protagonisme i és qui determina el seu futur, ningú no el decideix per ella. El conte no acaba amb el típic final d'amor romàntic propi de la literatura infantil a causa que ni la princesa ni el príncep es volen casar ni amb l'altre ni amb ningú i cadascú fa la seva vida pel món.

7.3.2. *Reina*

La reina, a diferència de la versió original, pren protagonisme i és un personatge principal amb poder de decisió i importància. A la primera part del relat pren el rol de mare sobreprotectora que vol un futur perfecte i idealitzat pel seu fill i pretén trobar la dona modèlica perquè es casi amb ell com es veu en els següents fragments:

Exemple 20: «[...] exigia que l'escollida havia de ser una princesa de bo de bo, disposada a quedar-se al castell mentre el príncep anés de cacera».

Exemple 21: «[...] havia de ser bonica com la flor de l'ametller a la primavera i delicada com una bombolla de sabó».

Aquí es mostra una reina idealista i perfeccionista sobre com s'han de fer les coses i com han de ser les persones des d'una visió i ideals sexistes. Una diferència notòria entre ambdues versions és el rol que ostenta la reina atès que en l'original ella és la dona del rei i adopta el paper d'amfitriona i, en canvi, a la reescripció no apareix la figura del rei i se sobreentén que jeràrquicament ella és la més poderosa i que no necessita cap home per manar. Al començament del conte tracta a tothom de males maneres, està malhumorada i tothom li té por, però això es deu al fet que té problemes d'esquena i el dolor físic li fa estar enfadada tot el dia.

A la segona part del relat, apareix la reina vertadera amb l'esquena ja arreglada i de bon humor i riallera. Tracta a tothom de forma amable i és comprensiva tant amb la princesa com amb el príncep. Entén la posició d'ambdós personatges i els hi dona llibertat per tal que siguin feliços tal com es mostra en els següents exemples:

Exemple 22: «La reina va entendre que aquella princesa [...] no es volia casar amb el seu fill».

Exemple 23: «[...] va veure que era una bona idea que la princesa es pogués dedicar al que li agradava».

7.3.3. *Príncep*

El príncep és, en la majoria dels contes infantils, un personatge principal o, si més no, determinant en el transcurs de la història. En aquest cas, ocupa una posició de personatge secundari i se'l caracteritza per ser una persona passiva que sempre ha fet allò que li ha dit la mare i mai no s'ha rebel·lat. No li interessa casar-se, tot i que ho farà si així li ho manen. Finalment, aprofitant l'oportunitat que li deixa la princesa —si no hagués estat per ella, seguiria en la mateixa situació—, surt de la bombolla de confort que li ha donat sempre la mare i comença una fase d'aventurer. A continuació es mostra el fragment del text on s'exemplifica aquest comportament:

Exemple 24: «El príncep, veient que la seva mare no parava d'organitzar-li la vida, va decidir emprendre un llarg viatge perquè volia espavilar-se tot sol i conèixer com era el món i la gent que hi havia fora de palau. I va deixar allò de casar-se per a més endavant».

8. CONCLUSIONS

Primerament, en el treball es van voler analitzar els rols i estereotips de gèneres en relació amb els contes infantils. Això va permetre tenir una base sòlida sobre la qual establir els fonaments de la recerca. Segonament, es van aplicar de manera pràctica els estereotips marcats en l'apartat anterior respecte al conte de la *Princesa i el pèsol* de les versions en català de 1918 i en castellà de 1942. En aquest apartat es va fer èmfasi en la construcció de la família i el paper que desenvolupa la dona i l'home. Tercerament, es van investigar reescripcions i relats semblants al conte de Christian Andersen i es van classificar en dos tipus. Per una banda, aquells que tenien un rerefons i ideologia semblant al del conte original, per tant, amb valors sexistes i discriminatoris i, per una altra banda, aquells que servien com a crítica i s'havien reescrit aplicant una perspectiva feminista. Finalment, es va traduir del català al castellà el conte de *La princesa dels matalassos* de l'editorial Baula, es va estudiar el tema de la traducció feminista i es van analitzar els personatges del conte en si. A continuació, es presentaran les conclusions finals a les quals s'ha arribat al llarg de tot el treball fent èmfasi en si s'han acomplert els objectius inicials.

Al començament del treball, es van plantejar cinc objectius que es destacaran a continuació:

El primer objectiu tractava sobre l'anàlisi dels rols de gènere i estereotips en els contes infantils. En l'apartat 4 es detalla de manera objectiva la situació de la família, l'homosexualitat, la dona, l'home i l'amor romàntic. Els contes infantils tradicionals segueixen uns patrons marcats sobre com s'han de ser els personatges i com s'han de comportar per seguir les pautes socials històricament fixades. El sexisme en la societat fa que tant dones com homes no puguin mostrar el seu vertader jo. Per una banda, les dones han de seguir tant els cànons de bellesa estipulats com maneres de comportar-se per tal que siguin considerades princeses de bo de bo. Això fa que no puguin ser valentes, lluitadores, intel·ligents o rebels i que el seu futur vagi directament condicionat a la potestat d'un altre personatge que, en la vasta majoria de les vegades, és un home. Per una altra banda, els homes no es poden mostrar misericordiosos, porucs o tranquils i han de ser sempre els salvadors de la situació. Així i tot, físicament no tenen tantes directrius sobre com han de ser els seus cossos.

El segon i tercer objectiu parlaven sobre les reescripcions de *La princesa i el pèsol* i els rols de gènere d'aquest conte i de *La princesa dels matalassos*. En aquests apartats es volia destacar la importància

que han anat agafant aquests últims anys els contes amb perspectiva feminista. La literatura infantil és una de les bases de l'aprenentatge de valors dels infants i per aquest motiu cal un ampli espectre de personalitats de personatges en què els infants es puguin veure reflectits.

El quart objectiu volia presentar la traducció feminista i les tècniques de reescritura dels contes infantils. El llenguatge és el representant de la ideologia i les característiques d'una cultura, és per aquest motiu que és tan important cuidar-lo i sobretot que s'adapti als nous temps. Tant el català com el castellà tenen una estructura gramatical que dificulta no marcar el gènere en les oracions atès que es troba present en la majoria de constituents de l'oració com determinants, adjectius, pronoms, etc. Això fa que avui dia s'usi el gènere masculí com a extensiu per a tothom, cosa que fa que una gran part de la població no s'hi vegi reflectida. És crucial veure la traducció feminista i les reescrites amb perspectiva feminista des d'una mirada que vol avançar cap a un futur on la dona no quedi invisibilitzada pel llenguatge i fer-ho d'aquesta manera extensiu a tota la societat.

L'últim objectiu animava a fer que el treball fos una reivindicació de la importància de la investigació del feminisme en els diferents contextos socials. Al llarg de tot el treball, s'ha observat una tendència extensa en els contes infantils a tractar les dones sempre de la mateixa manera. La problemàtica sorgeix en el moment que s'ha acceptat i normalitzat aquesta realitat. Els micromasclismes fan que comentaris, situacions, prejudicis i actituds passin inadvertits a ulls de gran part de la societat per culpa de l'educació patriarcal amb la qual s'educa.

En relació amb el darrer objectiu, s'encoratja a futurs estudiants a investigar en la recerca de gènere de manera transversal en diferents àmbits. En aquests últims anys hi ha hagut un increment de la gent interessada en els feminismes, la desigualtat entre dones i homes, el col·lectiu LGTBIQ+ i la violència masclista i LGTBIfòbiques, entre d'altres. Per aquest motiu, s'anima mitjançant premis i beques l'estudi d'aquesta disciplina. Una nova línia de treball podria presentar un relat infantil amb perspectiva feminista original a partir d'un conte clàssic. D'aquesta manera s'haurien d'aplicar les tècniques de traducció i reescritura feministes plantejades a l'apartat 6.3.1.

Quant als aspectes a millorar i les limitacions del treball, hauria estat una experiència molt positiva el fet de poder aplicar la investigació a una classe d'educació primària. D'aquesta manera s'hauria pogut observar de manera crítica la influència que tenen els estereotips dels contes en infants que

llegeixen relats sexistes versus aquells que llegeixen relats amb perspectiva feminista. Mitjançant l'aplicació de les tècniques de Flotow (1991), Castro (2008) i MacDonald (1982) es podria haver investigat si existeix una diferència de comportament significativa en infants amb els mateixos inputs externs.

Per acabar, s'espera haver aconseguit amb aquest treball posar sobre la taula el debat de la perspectiva de gènere, els estereotips i la importància de les reescripcions per tal de construir un camí cap a un futur feminista en tots els àmbits de la societat. S'ha de fer front a l'androcentrisme, la cultura patriarcal i el llenguatge sexista per tenir un canvi mental cap a una societat feminista transversal.

9. BIBLIOGRAFIA

- Bibliografia general

Andersen, H. C. (1989). *El cuento de mi vida*. Trad. Mª Pilar Lorenzo, vol. 2. Ediciones de la Torre.

Bataller Català, A. (2018). [«La princesa i el pèsol» \(ATU 704\): De les reescriptures escolars a la construcció identitària](#). *Estudis De Literatura Oral Popular / Studies in Oral Folk Literature*, (7), 27–46.

Castro Vázquez, O. (2008). [Género y traducción : elementos discursivos para una reescritura feminista](#). *Lectora: revista de dones i textualitat*, (14) p. 285–302.

[Diccionari de la llengua catalana de l'IEC](#). Barcelona : Institut d'Estudis Catalans.

Duque Acosta, C., (2010). [Judith Butler: performatividad de género y política democrática radical](#). *La Manzana de la Discordia*, 5(1), 27–34.

Encabo Fernández, E., Hernández Delgado, L. i Jerez Martínez, I. (2014): *Cuentos clásicos y estereotipos de género. Análisis de las narraciones inspiradoras de los textos que se usan en educación infantil y educación primaria*, p. 315–326. Dins de Alonso Roque, J. I.; Gómez Carrasco, C. J; Izquierdo Rus, T. (eds.) (2014). [La formación del profesorado en educación infantil y educación primaria](#). Murcia: Universidad de Murcia.

García Villanueva, J. i Hernández Ramírez, C. I. (2016). [¿Realidad o fantasía? Roles y estereotipos sexistas expuestos a través de representaciones discursivas e iconográficas en cuentos infantiles](#). *Revista Integra Educativa*, 9(1), 91–110.

Gelabert i Miró, M. (2017). [La figura de la dona a l'aplec de rondalles mallorquines d'Antoni M. Alcover](#) [Tesi doctoral, Universitat de les Illes Balears]. UIB repositori.

Godard, Barbara (1990), "Theorizing Feminist Discourse/Translation", *Translation, History, Culture*, Susan Bassnett y André Lefevere (eds.), Londres y Nueva York, Pinter Publishers: 87-96.

Hartstein, J. L. (2011). *Princess recovery: a how-to guide to raising strong, empowered girls who can create their own happily ever afters*. Adams Media Corporation.

Hierro, G. (2001). "La diferencia sexual y el feminismo, hacia una nueva identidad femenina". En Gómez, R. (coord.). *Filosofía, cultura y diferencia sexual*. México: Plaza y Valdés.

Lotbinière-Harwood, S. de (1991), *Re-Belle et Infidèle. La traduction comme pratique de réécriture au féminin-The body bilingual. Translation as a rewriting in the feminine*, Montréal, Les éditions du remue-ménage / Toronto, Women's Press.

MacDonald, R. (1982). The Tale Retold: Feminist Fairy Tales. *Children's Literature Association Quarterly* 7(2), 18-20.

Márquez Gento, P. (2017). [Estereotipos de género en cuentos infantiles tradicionales](#). *IX Congreso Virtual sobre Historia de las Mujeres*. Archivo Histórico Diocesano de Jaén.

Moreno, M. (2000). *Cómo se enseña a ser niña: el sexismo en la escuela*. Barcelona: Icaria.

Navarro Pérez, S. (2021). [Villanos, o no tanto... Los malvados de los cuentos: propuesta de lecturas para educación infantil](#) [Treball de fi de grau, Universidad Católica de Valencia San Vicente Mártir]. RIUCV.

Pina Martí, A. (2017). [Roles y estereotipos de género en los cuentos infantiles](#). [Treball de fi de Grau, Universidad de Zaragoza]. ZAGUAN

Ramos López, C. (2005). [Taller del Cuento Coeducativo](#). Centro del Profesorado de Granada. p. 1-7.

Ruiz Repullo, C. (2013): [Enfocando las relaciones amorosas en la adolescencia. La necesidad de impulsar nuevos modelos](#). *Revista Convives núm. 5*: 16-24.

Sartelli, S. L. (2018). [Los roles de género en cuentos infantiles: perspectivas no tradicionales](#). *Derecho y Ciencias Sociales*, (18), 199-218.

Segura Grañó, C. (2014). [Modelos desautorizadores de las mujeres en los cuentos tradicionales](#). *Arenal* 21(2), 221-241.

Simon, S. (ed), (1995), *Culture in Transit: Translating the Literature of Quebec*, Montreal, Véhicule Press.

— (1996), *Gender in Translation: Cultural Identity and the Politics of Transmission*, Londres y Nueva York, Routledge.

Tébar Oller, M. (2017). [*Diferencias de roles de género en la literatura infantil: los cuentos de los hermanos Grimm*](#) [Treball de fi de Grau, Universidad de Jaén]. TAUJA.

Taberner Guasp, J. (1999). *Sociología y educación. El sistema educativo en sociedades modernas. Funciones, cambios y conflictos* (4a Ed.) Editorial Tecnos.

Von Flotow, L. (1991). Feminist Translation: Context, Practices and Theories. *TTR (Traduction, Terminologie, Redaction)*, 4(2), p. 69–84.

— (1995), “Beginnings of an European Project: Feminisms and Translation Studies”, *TTR (Traduction, Terminologie, Redaction)*, 8:1: 271-277.

— (1997), *Translation and Gender. Translation in the Era of Feminism*, Manchester, St. Jerome Publishing / Ontario, University of Ottawa Press.

Yela, C. (2003). [*La otra cara del amor: mitos, paradojas y problemas*](#). *Encuentros en Psicología Social*, 1(2), 263-267.

- Bibliografía de contes

Andersen, H. C. (1969). *Contes d'Andersen*. Trad. Joan d'Albaflor. Editorial Selecta

— i Noel, D. (2017). *Los cuentos de Hans Christian Andersen*. Trad. Jean Hersholt. Taschen.

Collodi, C. (2022). *Pinocho*. Editorial Alma.

Garner, J. F. (1996). *Más cuentos infantiles políticamente correctos*. Trad. Gian Castelli Gair. Circe.

Grimm, J. i Grimm, W. (1812). *Blancanieves y los siete enanitos*.

— (1812): *La Cenicienta y otros cuentos*.

Ryder, A. W. (1917). [*Twenty-two goblins*](#). London, J.M. Dent

Vivim del Cuentu. (2015). *La Princesa dels matalassos*. Baula.

10. ANNEXOS

The Three Delicate Wives of King Virtue-banner. Which is the most delicate?

Then the king went to the sissoo tree, put the goblin on his shoulder once more, and started toward the monk. And as he walked along, the goblin on his shoulder said: "O King, I will tell you a strange story to relieve your weariness. Listen."

There once was a king in Ujjain, whose name was Virtue-banner. He had three princesses as wives, and loved them dearly. One of them was named Crescent, the second Star, and the third Moon. While the king lived happily with his wives, he conquered all his enemies, and was content.

One day at the time of the spring festival, the king went to the garden to play with his three wives. There he looked at the flower-laden vines with black rows of bees on them; they seemed like the bow of the god of love, all ready for service. He heard the songs of nightingales in the trees; they sounded like commands of Love. And with his wives he drank wine which seemed like Love's very life-blood.

Then the king playfully pulled the hair of Queen Crescent, and a lotus-petal fell from her hair into her lap. And the queen was so delicate that it wounded her, and she screamed and fainted. And the king was distracted, but when servants sprinkled her with cool water and fanned her, she gradually recovered consciousness. And the king took her to the palace and waited upon his dear wife with a hundred remedies which the physicians brought.

And when the king saw that she was made comfortable for the night, he went to the palace balcony with his second wife Star. Now while she slept on the king's breast, the moonbeams found their way through the window and fell upon her. And she awoke in a moment, and started up, crying "I am burned!" Then the king awoke and anxiously asked what the matter was, and he saw great blisters on her body. When he asked her about it, Queen Star said: "The moonbeams that fell on me did it." And the king was distracted when he saw how she wept and suffered. He called the servants and they made a couch of moist lotus-leaves, and dressed her wounds with damp sandal-paste.

At that moment the third queen, Moon, left her room to go to the king. And as she moved through the noiseless night, she clearly heard in a distant part of the palace the sound of pestles grinding

grain. And she cried: "Oh, oh! It will kill me!" She wrung her hands and sat down in agony in the hall. But her servants returned and led her to her room, where she took to her bed and wept. And when the servants asked what the matter was, she tearfully showed her hands with bruises on them, like two lilies with black bees clinging to them. So they went and told the king. And he came in great distress, and asked his dear wife about it. She showed her hands and spoke, though she suffered: "My dear, when I heard the sound of the pestles, these bruises came." Then the king made them give her a cooling plaster of sandal-paste and other things.

And the king thought: "One of them was wounded by a falling lotus-petal. The second was burned by the moonbeams. The third had her hands terribly bruised by the sound of pestles. I love them dearly, but alas! The very delicacy which is so great a virtue, is positively inconvenient."

And he wandered about in the palace, and it seemed as if the night had three hundred hours. But in the morning the king and his skilful physicians took such measures that before long his wives were well and he was happy.

When he had told this story, the goblin asked: "O King, which of them was the most delicate?" And the king said: "The one who was bruised by the mere sound of the pestles, when nothing touched her. The other two who were wounded or blistered by actual contact with lotus-petals or moonbeams, are not equal to her."

When the goblin heard this, he went back, and the king resolutely hastened to catch him again.

Die Empfindlichste (La più delicata)

Traducció del professor D. L. Ashliman

The parents of a prince wanted him to marry, but he said, "I will marry only such a woman about whom I can say with good conscience that she is the most sensitive woman in the world."

His parents answered, "Then go and find her!"

He went forth and came to a woman whose head was all bandaged up and who appeared to be suffering. "What is the matter with you?" he asked.

"Oh," she said, "this morning my maid was combing my hair, and she pulled one out, which is causing me great pain."

But the prince thought to himself, "She isn't the right one. I will seek further."

He went on his way and found another woman. Her entire body was wrapped with the finest linen, and she looked very sad. "What is the matter with you?" he asked.

"Oh," she said, "last night while I was in bed there was a little wrinkle in the sheet I was lying on, and it has made me sick."

But the prince thought, "She is not the most sensitive one either. There must be a better one."

He continued on his way and came to a third woman. She was sitting in an easy chair and had a bandaged foot. She was crying bright tears and was distorting her pretty face until one had to feel sorry for her. "What is the matter with you?" asked the prince.

"Oh," she groaned, "this morning while I was strolling in the garden a little breeze came up and blew the petal of a jasmine blossom onto my foot."

The prince thought about this a little while, and then said, "You are the right one, for there cannot be a more sensitive woman than you!" And he married her.

Did he do the right thing? Unfortunately the storyteller does not know, for she has run out of yarn.

Tres al·lotes fines

Això era un rei que tenia tres filles molt garrides. Però si eren tan garrides encara eren molt més delicades. Mirau, un dia sa major de ses tres filles va sortir a passejar per dins un jardí grandíós ple de rosers florits. Aquests rosers eren tan alts que hi podien passejar per davall. Passeja que te passeja, va caure una fulla d'una rosa damunt del seu cap.

—Ai —va dir ella tot d'una—! Ai!

I va caure tan llarga com era, esmorteïda, ben al terra. Mirant bé què tenia li trobaren un grandíós trenc a n'es cap que li havia fet sa fulla de sa rosa amb sa força que duïa. Vaja quina closca més fina sa d'es cap d'aquesta al·lota. Vaja quina princesa! Sobretot li embenaren es trenc i un parell les a carregaren i a colgar-la s'ha dit. I creis-me, en va tenir per molt de temps no va ser pus mai més sa mateixa. Ido ja en tenim una de tudada. —Encara no entenc perquè mos han sortit tan fines aquestes al·lotes! Ja aniria bé que no ho fossin tant! —va dir el rei.

Només passaren un parell de dies quan sa filla segona un dematí se despertà amb un mal ben fort devets s'esquena. Li feia tant de mal que tot d'una s'ho va fer mirar.

[...]

The Princess and the Bowling Ball

Once upon a time there was a Prince. And this Prince's dad and mom (the King and Queen) somehow got it into their royal heads that no Princess would be good enough for their boy unless she could feel a pea through one hundred mattresses.

So it should come as no surprise that the Prince had a very hard time finding a Princess. Every time he met a nice girl, his mom and dad would pile one hundred mattresses on top of a pea and then invite her to sleep over.

When the Princess came down for breakfast, the Queen would ask,

“How did you sleep, dear?”

The Princess would politely say, “Fine, thank you.” And the King would show her the door.

Now this went on for three years. And of course nobody ever felt the pea under one hundred mattresses. Then one day the Prince met the girl of his dreams. He decided he better do something about it. That night, before the Princess went to bed, the Prince slipped his bowling ball under the one hundred mattresses.

When the Princess came down for breakfast the next morning, the Queen asked, “How did you sleep, dear?”

“This might sound odd,” said the Princess. “But I think you need another mattress. I felt like I was sleeping on a lump as big as a bowling ball.”

The King and Queen were satisfied.

The Prince and Princess were married.

And everyone lived happily, though maybe not completely honestly, ever after. The End.

Más cuentos infantiles políticamente correctos

En un reino muy lejano, más allá de las montañas, vivía un príncipe joven y sumamente vanidoso. Era un mozo saludable y relativamente apuesto, y durante su adolescencia había disfrutado de una considerable proporción de bienestar y felicidad. Así y todo, opinaba que se merecía algo más. No le bastaba con haber nacido para llevar una existencia ociosa y parasitaria, ni con mantener a las masas firmemente sometidas bajo sus botas de piel de becerro. Se hallaba igualmente decidido a perpetuar su antidemocrática tiranía casándose únicamente con una princesa auténtica, verdadera y documentada.

Su madre, la reina, contribuía a la obsesión de su hijo a pesar del riesgo inherente de que sus nietos pudieran nacer hemofílicos o microcéfalos. Su padre, el rey, hacía ya muchos años que había alcanzado el estado de extinción corporal tras un período de bienestar precario. Tal carencia de una fuerte presencia masculina había ido royendo el inconsciente del príncipe, creando en él una ansiedad que ni los retiros de fin de semana ni la asociación varonil con otros jóvenes duques y barones lograron eliminar. En cuanto a su madre, tampoco está —sometida a sus propios motivos de codependencia y edipismo —se molestó en modificar o corregir las mezquinas nociones del príncipe sobre la imposibilidad de la perfección en una posible compañera conyugal.

En su persecución de la pareja perfecta, el príncipe realizó largos y variopintos viajes en busca de alguien a quien esclavizar mediante el matrimonio. A lomos de su fiel colega equino, visitó los dominios de reyes y reinas, de duques y duquesas, coleccionando nombres y números de teléfono. De piel leve o intensamente pigmentada, de dimensiones vertical u horizontalmente descompensadas, cosméticamente atractivas o de aspecto facial alternativo... poco le importaba. Su único criterio consiste en la autenticidad de la regia condición de la mujer con la que habría de compartir sus delirios de excepcionalidad de alcurnia y valía personal.

[...]

La princesa dels matalassos

[...]

Temps era temps, en un país tan llunyà que no surt ni als mapes, hi havia una vella reina que no tenia mai una paraula bonica, sempre estava malhumorada i es queixava per tot. Feia temps que el seu fill no trobava una donzella prou delicada i fina amb qui casar-se. Això encara la feia posar de més mal humor.

La reina no parava de rondinar i exigia que l'escollida havia de ser una princesa de bo de bo, disposada a quedar-se al castell mentre el príncep anés de cacera o pentinés amb orgull el seu cavall. A més a més, aquesta princesa havia de ser bonica com la flor de l'ametller a la primavera i delicada com una bombolla de sabó.

Un bon dia, la reina va idear un sistema infal·lible per triar la princesa més delicada del reialme. Faria fer un llit amb molts matalassos, l'un a sobre de l'altre. A sota de l'últim, hi posaria un pèsol. La princesa que el notés seria, sens dubte, la que tindria la pell més fina de totes i, per tant, l'escollida per casar-se amb el fill. Dit i fet, els servents del palau van posar un pèsol diminut sota la gran pila de matalassos, i les princeses van començar a aparèixer.

La primera que va passar la nit sobre aquesta muntanya tan gran de matalassos es va llevar feliç i badallant.

—Però quin llit tan meravellós! Mai no he dormit tan bé!

«Vaja... —va pensar la reina—, aquesta no és una princesa de bo de bo. No ha notat el pèsol!»

La segona candidata encara va dormir millor. Tant, que l'endemà no es va voler llevar.

—Jo em quedo en aquest llit. D'aquí no em mou ningú!

S'hi va cargolar tan fort que no la van poder baixar d'allà dalt fins que uns experts escaladors no van desfer-li els lligams dels llençols amb unes tisores gegantines.

La tercera princesa encara ara estaria dormint si no li haguessin llançat un cubell d'aigua ben freda per despertar-la.

Així va ser com, l'una rere l'altra, van anar passant totes les princeses d'aquella contrada. Només en quedava una, que havia fet tots els possibles per no haver de presentar-se a la prova. Ella no volia ser la dona del príncep; tenia massa coses a fer per quedar-se tancada en un palau! La reina, però, la va fer cridar i ella va anar a contracor, escortada per uns soldats.

Resignada, la princesa va passar la nit sobre aquella pila gegantina de matalassos. La reina, abans que sortís el sol, ja s'havia despertat i li va faltar temps per anar cap a l'habitació, esperançada que aquella fos la princesa tan delicada que estava esperant.

Renoi, quina sorpresa! La princesa estava desperta, però no era al capdamunt del llit, sinó enfilada en una escala palpant tots i cadascun dels matalassos.

[...]

Contes d'Andersen

Una vegada hi havia un príncep i li calia una princesa de *bo de bo*. Ell va donar ben bé la volta al món per a trobar-ne una, però sempre tenien un sis o un as. Hi havia abundor de princeses, però ell trobava gran dificultat a descobrir si eren princeses *de bo de bo*; sempre reparava quelcom que no acabava de fer el pes. Així és que a la fi se'n va tornar a casa seva, i estava molt tristoï perquè li calia de mala manera una princesa de *bo de bo*.

Un vespre hi va haver una tempesta que feia feredat: tronava i llampegava, i l'aigua queia a bots i barrals: tanmateix era una nit que esgarrifava. Al mig de la tempesta, algú trucà a la porta de la ciutat; i el rei pare, ell mateix, anà a obrir-la.

Era una princesa dreta al defora, però malmesa una cosa de no dir per la pluja i la tempesta. Rajava un doll d'aigua del seu cabell i del seu vestit, l'aigua entrava pel cim de les seves sabates i sortia pels talons; però ella va dir que era una princesa de *bo de bo*.

—Aviat veurem si això és veritat —pensà la vella reina; però no va badar boca. Se n'anà cap al dormitori, tragué tots els llençols i deixà un pèsol damunt les posts travesseres. Aleshores, ella que sí, que agafà vint matalassos de llana i els posà damunt el pèsol, i després vint matalassos de ploma i els posà damunt els de llana. I allí havia de dormir aquella nit la princesa. L'endemà li demanaren com havia dormit.

—Oh! Terriblement! —digué la princesa—. Amb prou feines he tancat els ulls en tota la nit! Déu sap què hi havia, en el llit. Hauria dit que jeia damunt alguna cosa dura, i tinc tot el cos blau i negre, aquest matí, És terrible!

Tot seguit veieren que devia ésser una princesa de *bo de bo*, quan havia sentit el pèsol a través de vint matalassos de llana i vint matalassos de ploma. Ningú sinó una princesa de *bo de bo* podia tenir una pell tan delicada.

Així, doncs, el príncep la prengué per muller, perquè aleshores sí que va estar segur que havia trobat una princesa de *bo de bo*; i el pèsol fou posat al Museu, on hom encara pot veure'l, si ningú no l'ha robat.

I aquesta història és de bo de bo.

Los cuentos de Hans Christian Andersen

Érase una vez un príncipe que quería casarse con una princesa, pero tenía que ser con una princesa *de verdad*. Recorrió el mundo entero, y aunque en todas partes encontró princesas, siempre acababa descubriendo en ellas algo que no acababa de gustarle. De ninguna se hubiera podido asegurar con certeza que fuera una verdadera princesa; siempre aparecía algún detalle que no era como es debido. El príncipe regresó, pues, a su país, desconsolado por no haber podido encontrar a una princesa *verdadera*.

Una noche se desencadenó una terrible tempestad: relámpagos, truenos y una lluvia torrencial. ¡Era espantoso! Alguien llamó a la puerta de palacio y el anciano rey fue a abrir.

Era una princesa quien aguardaba ante la puerta. Pero, ¡Dios mío!, ¡qué aspecto ofrecía con la lluvia y el mal tiempo! El agua chorreaba por sus cabellos y caía sobre sus ropas, le entraba por la punta de los zapatos y le salía por los talones. Y sin embargo, ¡pretendía ser una princesa verdadera!

«Bien, ya lo veremos», pensó la vieja reina, y sin decir palabra se dirigió a la alcoba, apartó toda la ropa de la cama y colocó un guisante en su fondo; puso después veinte colchones sobre él y añadió todavía otros veinte edredones de plumas de ánade. Allí dormiría la princesa aquella noche.

A la mañana siguiente, la preguntaron qué tal había descansado.

—¡Oh, terriblemente mal! —respondió la princesa—. Casi no he pegado ojo en toda la noche. ¡Dios sabe qué habría en esa cama! He dormido sobre algo tan duro que tengo el cuerpo lleno de cardenales. ¡Ha sido horrible!

Así se pudo comprobar que se trataba de una princesa de verdad, porque a pesar de los veinte colchones y los veinte edredones de pluma, había sentido la molestia del guisante. Solo una verdadera princesa podía tener la piel tan delicada.

El príncipe, sabiendo ya que se trataba de una princesa de verdad, la tomó por esposa, y el guisante fue trasladado al Museo de Palacio, donde todavía puede contemplarse, a no ser que alguien se lo haya llevado.

¡Como veréis, esta si que es una historia verdadera!